



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelseskrivt

til

den aarlige offentlige Examen

i

Bergens lærde Skole

i

Juni og Juli 1850.

Bergen.

Trykt hos Chr. Dahl, N. S.

Det er en bekjendt Sag, at Fordringerne til dem, der skulle optages ved Universitetet, ere i betydelig Grad stegne i den sidste Menneskealder. Dette er ikke alene skeet derved, at det ved fgl. Resolution af 1827 bestemte Minimum for, hvad en Dimittend har at gjøre Rede for ved Examen artium, langt overstiger, hvad de lærde Skolers Elever tidligere pleiede at opgive af græske og latinske Auctores; men der fordres desuden nu et baade grundigere og omfangsrigere Studium af de øvrige Discipliner. Vil man sammenholde de nu brugelige Lærebøger med de tidligere, vil man finde Anledning til at studse. *) Dog dette ydre Beviis siger mindre

*) I Tydskland maae Fordringerne være endnu mere omdrevne, hvis man kan antage det alvorligt meent at benytte til Skoleunderviisningen forskjellige Skrifter, som paa Titelbladet idemindste betegnes som Skolebøger f. Ex. Kühners 2 Bind stærke Græchiske Schulgrammatik.

end Kjendskabet til den forskjellige Behandling inden Skolen for og nu, en vistnok glædelig Folge af, at flere dygtige Mænd i den senere Tid have offret Skolevæsenet deres Tid og Kræfter.

Medens Forholdene tidligere gjorde Skolelærerposterne saa lidet tiltrækkende, at det var Undtagelse og ikke Regel, naar Mænd med Lyst og Kald søgte dem, og de derfor oftest faldt i Hænderne paa Personer, der grebe dem som en Planke til at redde sig af deres Livs Skibbrud, besættes derimod nu disse samme Poster med Mænd, om hvilke man i Almindelighed kan antage, at de have valgt denne Bane af Lyst og Kjærlighed til Underviisnings- og Opdragelsesfaget.

Herved synes det, som om der var lutter Anledning til Glæde, og dette vilde jo heller ikke kunne betvivles, hvis der i Skolernes indre Ordning og i Overtilsynet med dem gik en ledende Hånd, saa at hine gode Kræfter virkede i Harmonie, og ikke den Ene opstod som Kjemper imod den Anden, hvorved de menneskelige Dæmoner, Forsængelighed og Egenkjærlighed, fik en let Indgang; thi derved bliver det ikke sjældent Tilfældet, at enhver Lærer søger at tage Elevernes Kræfter meest muligt i Beslag for den ham særskilt tildeelte Læreggenstand, hvoraf atter lettelig følger en Overanstrengelse af Eleverne, som i Længden vil vise sig mere svækkende end styrkende.

Vel er det saa, at de daglige Læretimers Antal er noget indskrænket, og at Gymnastik og Sang, der snarere kunne betragtes som forfriskende end anstrengende for

Gleberne, desuden ere optagne iblandt Læregjenstandene; men man vilde gjøre en urigtig Slutning, om man derfor meente, at Gleberne nu ere mindre betyngede end tilforn. Af Tøtet kommer Tøtet, og det meget Mere, som nu præsteres, er et Beviis for, at de færre Timer i Skolerne benyttes ganske anderledes nu, end for 20 à 30 Aar tilbage, og at desuden Hjemmearbeidet ikke saa let lader sig affærdige, som den Tid, da man fandt i Lærernes Timer mangt et ledigt Dieblif, som kunde benyttes som Forberedelse for den følgende Time.

Den ovenberorte Bøddestrid imellem Lærerne finder sin Uudskyldning deri, at Fordringerne ved Universitetet synes at have naaet en neppe forsvarlig Høide, dersom man vil gjøre en Sammenligning imellem de nu tildeelte Charakterer og de tidligere, sammenholdt med det Kundskabstrin, som de forskjellige Tidens Gleber med Visshed vides at have indtaget. Da jeg blev dimitteret i 1818, havde jeg ikke læst Mere i Græsk end fem Bøger af Iliaden og tre Levnetsbeskrivelser af Plutarch, og dette var dengang noget Mere, end hvad Disciple fra de lærde Skoler sædvanligt angave, og meget Mere end Privatisterne. Jeg erholdt Charakteren Laudabilis præ ceteris derfor, og dog kjendte jeg kun nogenledes den paradigmatiske Deel af Grammatikken, men slet ikke Syntax; Brugen af Tempora, Modi, samt Partiklernes Anvendelse var mig en aldeles ubekjendt Sag; det forhen ikke gjenemgaaet Stykke af en græsk Forfatter kunde jeg derfor kun med den allerførste Møie rede mig ud af, og endnu altid med

Uvisshed, om det ikke var bleven misforstaaet. Mine Elever derimod erholde sjelden bedre Charakteer end *Laudabilis* for Græsk, naaget de have læst Mere end det fastsatte Minimum, hvilket allerede langt overgaaer, hvad jeg opgav, og derhos kunne gjøre fuldstændig Rede for enhver forekommende Construction, samt have erhvervet sig saa megen Færdighed, at der i de to sidste Aar af deres Skolegang ved Halvaarsexamen kan forelægges dem et ikke forhen læst Stykke af *Xenophon*, hvilket de fleste uden egentlige Feil skriftlig oversætte uden Hjælp af *Lexicon* eller *Grammatik*. Lignende Exempler vilde lettelig kunne paavises ogsaa i de andre Fag. Saalænge der ikke kunne fastsættes indskrænkende Regler for Examinatorernes Fordringer, og Skolelærerne nødsages at anfæe Dommen over deres Elever tildeels som en Dom over dem selv, er det baade forklarligt og undskyldeligt, om især yngre Lærere forledes til utilbørlig at anstrenge deres Elever. Den Feil vil være vanskelig at raade Bod paa, og jeg kjender intet andet Middel dertil end Anordningen af bestemte Lærebøger i ethvert Fag. For nærværende er Valget for største Delen overladt til Lærerne, en Frihed, der vel medfører den Fordeel, at Forandringer med større Lethed kunne indføres; men neppe er denne Fordeel overveiende; thi naar Lærerne ere blevne tilfulde bekjendte med Lærebogen, vil hans Behandlingsmaade gjøre selv en mindre god Bog frugtbringende for Eleven, og i Bogen selv har han en Begrændsning for Omfanget af det, som senere kan fordres. Universitetslæreren maa da være forpligtet til

VII

at bedemme Elevens Fremgang efter den Lærebog, som er anordnet, ligesom Læreren maa nedstemme sin Forskjærlighed for den Videnskab, han har at foredrage. Er det en rigtig Sætning, at det ved Skoledannelsen kommer mere an paa et „hvorledes“ end „hvormeget,“ saa tænker jeg ikke, at man vil føle noget særligt Savn derved, at nyere Lærebøger ikke saa let kunne fortrænge ældre, som nu er Tilfældet. Maaskee vilde man indvende, at Lysten til at arbejde for Tilveiebringelsen af hensigtsmæssigere Skolebøger herved svæktes; men denne Indvending taber sin Bægt, naar man betænker, at denne Indskrænkning paa den anden Side vil gjøre det langt mere lønnende at udarbejde en Lærebog, som vinder vedkommende Overbestyrelses Anerkjendelse, og derved indføres til almindeligt Brug. See vi dernæst hen til, hvilke Frugter den nuværende Frihed har bragt Skolelitteraturen i vort Land, da synes de just ikke at tale Frihedens Sag.

De fleste Grammatikker hente vi endnu fra Danmark, og blandt disse er Madvigs latinske Grammatik, trods dens store Fortrin som videnskabeligt Bærk, dog efter min Mening i det Høieste nogenledes fattelig for de viderekomne Elever, medens den under en mindre heldig Lærer turde blive en reen Plage for Begynderen. Geographiske og historiske Lærebøger have norske Forfattere forsynet os med; men man lades i Uvisshed om, hvad der ansees tilstrækkeligt at tilegne sig af disse, og jeg tvivler ikke paa, at enhver Lærer har følt sig uvis om, hvorledes vi ved Hjælp af de Lærebøger, som nu have,

VIII

planmæssig bør gaae frem fra de lavere til de høiere Classer i Skolen. Naar det, uagtet disse Mangler, som jeg kun exempelviis har paaapeget og som ikke ere de eneste, har viist sig, at de lærde Skolers Elever i Almindelighed have aflagt Prøver paa et Omfang af Kundskaber, som staaer langt over, hvad man tidligere fordrerede, saa er dette et Beviis for Lærernes Nidkjærhed og Dygtighed, men deraf følger ikke, at man jo utilbørligen har anstrængt Eleverne, og at der ikke skulde være Grund til at onste saadanne Foranstaltninger træfne, hvorved det blev baade Lærer og Elev klart, hvad man egentlig fordrer af dem, og hvorledes dette paa den mindst anstrængende Maade kan fyldestgøres. Med Besparelse af Kræfter at udrette det meest Mulige er en Gjenstand af Bigtighed i ethvert Anliggende og ikke mindst i Underviisningen, hvor Fordringerne synes at være bestandig stigende, og hvor man beklager, at flere Fag ikke ere blevene optagne. Hvad nu dette Sidste angaaer, saa veed jeg vel, at min Mening ikke deles af Mængden, men jeg troer dog atter her at burde gjentage, hvad jeg ved flere Leiligheder har yttret, at man bør betænke sig nøie, førend man bestemmer sig til Optagelsen af flere Fag, navnlig det Naturhistoriske. I den almindelige Underviisning gjælder Regelen multum non multa. Alle Kundskaber ere gode, men ikke Alle kunne Alt; Polyhistorer ere sjeldent brugbare Mænd i Livet, og det er vel heller ikke dem, som have bragt Videnskaberne fremad. Naar Lysten for et eller andet Fag, ofte paa en skjult Maade, er bleven vakt hos en

IX

Glev til at tilegne sig Kundskaber, som ikke foredrages i Skolen, vil han nok vide at bane sig Udgang dertil, uden at man derfor skulde gjøre det til Pligt for Alle, med eller uden Anlæg, at anvende Tid og Flid derpaa.

Det er f. Ex. ikke noget Beviis paa Mistjendelse af Musikkens hoi Værd, at man hidtil ikke har foreflaaet den optaget i Skoleunderviisningen. Man paa-beraaber sig i Almindelighed, at Naturvidenskaberne i den senere Tid have vundet en saa hoi Betydning i mangfoldige Livsstillinger, at den Studerende ikke bør være ubekjendt med dem; men dette vil jo heller Ingen; man er kun uenig om, til hvad Tid Underviisning deri skal begynde, og endog med Hensyn hertil skulde jeg for min Deel gjerne blive enig i, at man optog dem i Skolen, dersom man derhos kunde paavise mig Fag, som derfra heller burde udelukkes. Kan man ikke dette, da anseer jeg dem rettelig henlagte til Universitetet. At udelukke Græsk, som Rogle have tilraadet, vilde ikke alene berøve Skolen en hoist vigtig Deel af Sprog-dannelsen som saadan, men tillige frembringe en Forstyrrelse i alle deres Studieplan, der bestemme sig for Theologien eller Philologien, og endnu er det et Spørgsmaal, om ikke derved vilde opstaae et Savn i den videnskabeligt dannede Mands Kundskabsforraad, som vilde være ham søleligere og vanskeligere at erstatte end Mangelen paa Kundskab i Naturvidenskaberne. Paastaaes det, at Græsk bør udelukkes som henhørende til Specialdannelsen, idet man neddrager den til det blot Nyttiges Gebet, da gjælder det samme maaskee end-

nu mere Naturvidenskaberne. Skaf Plads for begge, og jeg skal med Glæde see dem ved Siden af hinanden i Skolen, men skal een vige, da maa det ikke være Græsk, der, som Sprog betragtet, indtager den høieste Plads iblandt de Sprog, som hidtil have været lærte i Skolerne. Det er bleven sagt, at, naar Sproget skulde læres, maatte det skee grundigere og fuldstændigere, end det engang er muligt i Skolen; men den samme Indvending gjælder næsten alle Skolefag; thi gif man ikke videre, vilde Udbyttet være temmelig ringe; men man maa derhos heller ikke sætte den Indsigt i det græske Sprog, som i Skolen erhverves, altfor lavt, alene for derved at hente Styrke for Indvendingen; thi saaledes som Eleverne nu, efter mit Bekjendskab til Underviisningen her i Landet, udgaae fra Skolerne, er deres grammatikalske Kundskab i det græske Sprog idetmindste ligesaa grundig, som i noget andet Sprog, og hvad der altsaa fattes, er et fuldstændigt Glosforraad, som ved Selbstudium temmelig let vil kunne erhverves og hvis Mangel ikke billigt kan lægges Skoleunderviisningen til Last, men tilskrives Sprogets eiendommelige Vanstuelighed.

Som ovenfor er sagt, kan man vel ikke bedømme den Anvendelse af Kræfterne, som et vist Lærefag fordrer, alene efter det dertil anviste Timetal; imidlertid hører ogsaa dette med i Bedømmelsen af den Rang, som er tillagt Faget i Skolen. Jeg finder det derfor passende her, hvor jeg agter at aflægge Regnskab for, hvorledes jeg har besorget Underviisningen i Græsk i

denne Skole i henved 25 Aar, at oplyse, at i hele denne Tid dette Sprog har været læst alene i Skolens tre øverste Classer, det er, af de fleste Elever i fire Aar og ugentlig fire Timer. Med dette Timetal har jeg seet mig istand til at gjenne-gaae med Eleverne en à to Bøger af Xenophon, tre à fem Bøger af Homer, en Levnetsbeskrivelse af Plutarch, første eller anden Bog af Herodot, Platons Apologie og Crito, samt en Tragedie af Sophocles. Vi have hidtil benyttet Langes græske Grammatik, hvoraf dog fordetmeste kun Paradigmerne blive læste, medens den øvrige grammatikalske Kundskab bibringes Eleverne ved det mundtlige Foredrag. I den senere Tid have flere Elever, men uden Tilskyndelse fra min Side, anskaffet sig Madvigs græske Syntax, uden at de blive examinerede efter den. Da jeg saaledes endnu i høiere Grad end, om jeg benyttede nogen almindelig erkjendt Lærebog, staaer til Ansvar for, hvad jeg meddeler Eleverne, vil jeg i de følgende Blade fremsætte det Vigtigste af det, hvormed jeg mundtlig pleier at supplere eller saa at sige omarbejde Langes Grammatik, hvorved man vil sættes istand til at bedømme min Methode. At den har lettet Arbeidet for Eleverne, troer jeg at have erfaret, og skulde alligevel kyndige Skolemænd ikke bifalde den, saa følger dog ikke strax deraf, at den er forkastelig for mig; thi det gaaer med Metoder, som med Lærebøger, at deres Henfølgelsesmæssighed væsentligst beroer paa den, der benytter dem. Forøvrigt maa jeg bede det Følgende kun ansæet for, hvad det er, nemlig mere en Antydning af

Maaden, hvorpaa Lærestoffet meddeles end en Udvikling af dette selv. Da jeg desværre ikke har samlet Excerpter, og jeg for nærværende Tid er ude af Stand til at benytte noget Hjælpemiddel, og derfor alene har kunnet lade nedskrive, hvad der er faldt mig ind, vil man, haaber jeg, ikke for strengt bedømme dette lille Arbeide, eller finde det forunderligt, om Noget maatte være optaget deri, som heller kunde været borte, og andre Ting derimod uhenigtsmæssigt ere udeladte. At jeg ikke har omhandlet Artiklerne, er hverken skeet, fordi jeg med Hensyn til dem i alle Dele er enig med Lange, eller fordi jeg ikke meddeler Eleverne Mere, end der hos ham findes, men fordi intet nogenlunde Fuldstændigt om denne Materie kunde fremsættes uden altfor stor Vidtøftighed, hvortil her ikke er passende Anledning.

Hidtil have Begynderne benyttet den ældre Udgave af Langes Læsebog, og er Fremgangsmaaden følgende. Saasnart Eleverne kjende Bogstaverne, lære de Artiklen, derefter første Declination, hvis Overensstemmelse med Artiklens Feminin paavises, og den indøves, deels skriftlig, deels ved Gjennemgaaelsen af et passende Antal Exempler i Læsebogen; thi at lade dem læse alle finder jeg aldeles overflødig. Forekomme heri Ord efter 2den Declination, da maae Eleverne declinere disse efter Artiklen; hvad derimod ikke af Lighed med det allerede Lærte uden Vanskelighed forstaaes, forbigaaes aldeles. Læren om Contractionen og Consonantforandring tages samtidig i ganske smaa Portioner saaledes, at Eleverne dermed blive færdige, indtil de have Uvæn-

delse derfor under 2den og 3die Declination, og saaledes fortfares med de øvrige Dele af den paradigmatiske Deel af Grammatiken, som jeg første Gang bliver færdig med til Juul. I andet Halvaar læses de af Xenophon optagne Stykker, som paa det Nærmeste blive gennemgaaede og repeterede, hvorunder Grammatikens Detailler nærmere blive læste. Med disse Forkundskaber komme Eleverne i næstøverste Classse, hvor i eet Aar een Bog af Xenophon efter Forberedelse paa egen Haand gennemgaaes i Skolen og 3 Bøger af Iliaden eller Odysseen, hvoraf dog kun een Bog forud gennemgaaes og oversættes af mig. Derefter læses Resten i øverste Classse i eet og et halvt Aar uden i Forveien at gennemgaaes, med Udtagelse af Chorsangene hos Sophocles. I begge Classser repeteres Grammatikken foruden under den daglige Læsning eengang aarlig. Det sidste Halvaar overlades Dimittenderne næsten aldeles til Repetition paa egen Haand.



Noogle Forandringer ved

og

Tillæg til 1

Langes græske Grammatik.

Om Contractionen.

Do Staveller i samme Ord, af hvilke den første ender og den sidste begynder med en Vocal, sammentrækkes efter følgende Regler.

Hvis den første Vocal er lang (η eller ω) eller ubestemt (α , ι eller υ), da opsluger den altid den efterfølgende, undtagen α foran ethvert O (o , ω og ou) som bliver til α .

Anm. I den doriske Dialect gjelder denne Undtagelse ikke, saa at αo , $\alpha \omega$ blive til α .

Er den foregaaende Vocal kort (ε eller o), kommer det an paa den efterfølgende, hvorved følgende Tilfælde indtræde:

1. ε foran en lang Vocal eller Diphthong opsluges.
2. $\varepsilon \alpha$ bliver til η , hvis ingen Consonant følger, ellers til $\varepsilon \iota$, undtagen i Neutr. Plur. af 2den Declination, hvor $\varepsilon \alpha$ bliver til α .
3. $\varepsilon \varepsilon$ bliver i Verberne stedse til $\varepsilon \iota$, men i Declinationerne η , hvis ingen Consonant følger, ellers til $\varepsilon \iota$.
4. $\varepsilon \iota$ bliver til $\varepsilon \iota$,
 eo bliver til ou .

Anm. Dorisk og jensisk bliver eo til eu .

Er den feregaende Vocal ω , saa er Regelen:

1. O feran enhver lang Vocal og α bliver til ω .
2. O forved enhver kort Vocal og \omicron bliver til ω .
3. O forved ethvert ι , hvad enten dette staaer alene eller i en egentlig Diphthong eller kun er subscriberet, bliver til ω .

Det maa herved bemærkes, at ι ikke kommer i Betragtning, hvis det ikke hører til Ordets oprindelige Form, men selv er fremkommen ved en tidligere Contraction eller anden Velklangsförändring; saaledes bliver $\mu\sigma\delta\acute{\omicron}\sigma\epsilon\upsilon$ til $\mu\sigma\delta\omega\omega$ ikke med Regelen, men efter Regelen, fordi $\mu\sigma\delta\acute{\omicron}\sigma\epsilon\upsilon$ selv er fremkommen ved en Synkope af $\mu\sigma\delta\acute{\omicron}\sigma\mu\epsilon\upsilon$, hvori ι ikke forekommer som et oprindeligt til Formen hørende Bogstav. Ligesaa bliver $\omicron\pi\acute{\omicron}\sigma\epsilon\iota\varsigma$ (for $\omicron\pi\omicron\sigma\epsilon\upsilon\varsigma$) til $\omicron\pi\omega\omega\varsigma$ ikke til $\omicron\pi\omega\iota\varsigma$. Man seer altsaa, at den oprindelige Form bør contraheres, førend man foretager den øvrige Förändring med den, som Velklangen fordrer. Heraf vil man tillige see, i hvilke Tilfælde ι ved andre Contractioner bør aldeles bortfalde, og hvor det bør subscriberes, i hvilken Henseende der hersker nogen Ubestemthed i Udgaverne. F. Ex. Præsens Infinitiv $\tau\upsilon\mu\acute{\alpha}\sigma\epsilon\upsilon$ bliver rigtigt til $\tau\upsilon\mu\omega$ ikke til $\tau\upsilon\mu\acute{\alpha}\omega$, da det kommer af $\tau\upsilon\mu\acute{\alpha}\mu\epsilon\upsilon$. Saaledes skrives den istæng i Adjectivformer.

Efter den Maade, hvorpaa 2den Person Sing. Præs. Ind. Activ af Verber paa $\omega\omega$ contraheres, neml. $\mu\sigma\delta\acute{\omicron}\sigma\epsilon\iota\varsigma$ til $\mu\sigma\delta\omega\omega\varsigma$, maa det antages, at 2den Pers. Endelse er $\iota\varsigma$, forudsat at Graeferne ikke have gjort sig skyldige i en Inconsequentse. Heraf følger det atter, at den sædvanlige, skjøndt ikke stadige Skrivemaade $\phi\eta\varsigma$ er rigtigere end $\phi\eta\iota\varsigma$. Men i saa Fald burde man og skrive $\tau\acute{\omicron}\phi\eta\varsigma$ og saa fremdeles i 2den Person af Præs. Activ af Verber paa $\mu\iota$.

Om Declinationerne.

Efter 1ste Declination gaar alle pure Stammer paa α (det oprindelige) eller η , hvilke kun som Dialecter ere forskjellige fra hinanden, idet α er dorisk, η jonisk, og attisk snart det Ene og snart det Andet. Femininerne beholde Stammen i Nominativ uforandret, Masculinerne tilføie det et ς . Da Stammen bør være kjendelig igjennem alle Casus blot med tilføiet Casusendelse, synes Genit. Sing. Masculin $\omega\upsilon$ og Genit. Plur. i alle Ord $\tilde{\omega}\upsilon$ herfra at være en Afvigelse, men $\omega\upsilon$ er blot en usædvanlig Contraction af $\alpha\omega$, og $\tilde{\omega}\upsilon$ kommer af $\alpha\omega\upsilon$. Heraf forklares nu let de hos Homer og i den doriske Dialect forekommende Former, nemlig:

$\alpha\omega$, dorisk contraheret α , sædvanlig contraheret $\tilde{\omega}$, hvilken kun forekommer i nogle enkelte Ord med en foregaaende Vocal, f. Ex. $\tilde{\epsilon}\upsilon\mu\epsilon\lambda\lambda\omega$ jonisk opløst $\tilde{\epsilon}\omega$.

$\alpha\omega\upsilon$, dorisk $\tilde{\alpha}\upsilon$, sædvanlig contraheret $\tilde{\omega}\upsilon$, jonisk opløst $\tilde{\epsilon}\omega\upsilon$.

Dativmærket saavel i Singularis som Pluralis har i denne som i de to andre Declinationer været ι , maaskee egentlig en Postposition, men som i Tiden er bortfalden i Dativ Pluralis af 1ste og 2den Declination, hvilket sees af de gamle Former $\alpha\iota\varsigma$ og $\eta\varsigma$ for $\alpha\iota\varsigma$.

Den episke Endelse ϕ hænges til Stammen og er efter min Mening en adverbialsk Form, som altsaa uden bestemt Angivelse af Tal træder istedetfor saavel Genitivets som Dativets adverbiale Brug, man skriver altsaa rigtigere $\beta\acute{\eta}\phi$ end $\beta\acute{\eta}\phi\iota$, hvilket tydeligt sees af den tilsvarende Form i 2den Declination.

Til 2den Declination høre saavel impure Stammer som pure paa ϵ og \omicron . I Masculiner og Femininer er Nominativen=

delsen ς i Neutrer enten ν , hvis denne ikke blot er det euphonistiske ν ἐφελκυστικόν, eller slet ingen, som i de adjectiviste Pronominer. Endelsen hænges i denne Declination i Nominativ til Stammen med Bindevocalen o , hvilken vel beholdes igjennem de øvrige Casus, men sammensmeltes saaledes med Endelsen, at den derfra vanskelig kan adskilles. Genitivets Endelse er o , som tilligemed Bindevocalen o contraheres til oo . Af den opløste og ved et indstødt ι udvidede Form opstaaer da det saakaldte thessaliske Genitiv oio . Vocativ skulde her som overalt være den uforandrede Stamme, men da en impur Stamme sjelden ender paa en Consonant, der taales i Slutningen af et græsk Ord, tilføiedes for Udtalens Skyld et ϵ , som ogsaa bibeholdtes, hvor det ikke var nødvendigt; af Stammen $\lambda\omicron\gamma$ blev Nominativ $\lambda\omicron\gamma\omicron\varsigma$, Vocativ $\lambda\omicron\gamma\epsilon$. Dgsaa i denne Declination forekommer Adverbialendelsen \omicron , tilhængt Stammen ved Bindevocalen o , hvilket viser, at den ikke er Dativ, egentlig talt.

Til 3die Declination høre saavel pure som impure Stammer. Nominativets Endelse, forsaavidt den benyttes, er altid ς , der føies umiddelbart til Stammen. Intet andet end en ubevidst Følelse for Velklang synes at have bestemt, om Nominativendelsen skulde anvendes eller ikke, og i første Tilfælde om den skulde føies til Stammen med Bindevocal, med andre Ord, om man vilde lade Ordet bøies efter 3die eller 2den Declination. Saaledes fik man f. Ex. Formerne $\mu\acute{\alpha}\rho\tau\upsilon\varsigma$, $\mu\acute{\alpha}\rho\tau\upsilon\varsigma$ (egentlig $\mu\acute{\alpha}\rho\tau\upsilon\varsigma\varsigma$) efter 3die og $\mu\acute{\alpha}\rho\tau\upsilon\omicron\varsigma$ efter 2den Declination. Som Følge heraf lade Ordene efter 3die Declination sig beqvemt inddele i 2 Hovedklasser, neml. 1) de uden Nominativendelse, 2) de med Nominativendelse, og 1ste Klasse:

a. Stammen uforandret f. Ex. $\tau\eta\acute{\rho}$ Genitiv $\tau\eta\rho\acute{\omicron}\varsigma$.

- b. Stammens Vocal forlænget f. Gr. δαίμων Genit. δαίμον-ος.
c. Stammens Endeconsonant bortkastet f. Gr. πραγμα Genitiv πράγματος. Denne Form er især brugelig i Neutra, hvis Stamme ender paa τ.
d. Stammens Endeconsonant bortkastet og Vocalen forlænget f. Gr. λέων Genitiv λέοντος.

Denne Form følger blandt andre Ord Præsens, Futurum og Aorist. 2. Participium af 1ste Conjugation.

Anden Klasse:

- a. s hængt til den uforandrede Stamme f. Gr. κίς Genitiv κί-ός.
b. s sammensmeltet med Stammen til et Dobbeltbogstav f. Gr. ἄρπαξ Genitiv ἄρπαγ-ος, κόραξ Genitiv κόρακ-ος osv.

Denne Form følge fornemmelig Stammer, som ende paa en B= eller G-Lyd.

- c. s hængt til efter Endeconsonantens Bortkastelse f. Gr. παῖς Genitiv παιδ-ός.

Hertil høre Masculiner og Femininer, hvis Stamme ender paa en D-Lyd.

- d. s tilhængt Stammen efter Bortkastelse af ντ, hvoraf følger den foregaaende Vocals Udvidelse, kort α til langt α, ε til ει, ο til ου, f. Gr. γίγας Genitiv γίγαντ-ος.

Denne Form følge blandt andre Ord Aor. 1. Particip. Activ af 1ste og alle active Participier af 2den Conjugation.

Vocativ skulde altid være Stammen, men da denne ofte endes paa en Consonant, som ikke taaltes, maatte enten denne bortfalde eller Nominativet benyttes ogsaa som Vocativ. Det

Første er Tilfældet med Ordene, der ende med en D-Lyd, det Sidste med Ordene, der ende paa en B- eller G-Lyd og ofte ogsaa med pure Stammer, og i det Hele regnes det ikke noie med Vocativets Form, saa at Nominativet ofte benyttes for Vocativ. Stammen γωναι er et Exempel paa, at Slutningsconsonanten *z* ikke altid antager i Nominativ *z* (see Den Klasse *b*) og at Endeconsonanten *z* derfor maa bortfalde saavel i Nominativ som i Vocativ; deraf Nominativ γωνή (for γωναι, hvilket desuden kan anføres som et Beviis for Lighed i Udtalen imellem *αι* og *η*) Vocativ γόναι. Lignende Bemærkninger ville lettelig kunne gjøres ved flere af de i Grammatikerne opførte Anomala.

Ved Nomina propria paa κλέης bemærkes alene, at den dobbelte Contraction i Dativ stundom har foranlediget en feilagtig Vocativ paa κλες istedetfor den ene rigtige κλεςς, contraheret κλεις.

Om Pronominerne.

Naagtet Pronominernes Inddeling ikke hører til den specielle Grammatik, vil jeg dog her leilighedsviis bemærke, at den almindeligt brugelige ikke tilfredsstiller mig. Jeg troer, at man rettere deelte dem i 2 Classer: Demonstrative og Relative, og disse igjen i Substantive og Adjective. De demonstrative Pronominer, som ikke kunne bruges anderledes end som Substantiver, ere de, som sædvanlig kaldes **Personlige**, en Henviselse, der maa falde i Dinene som upassende, da fast alle Pronominer kunne betegne Personer, uden at man derfor kalder

dem Personlige. Videre at udvikle dette finder jeg her overflødig. Vil man benytte min Inddeling, bliver den forskjellige Brug af αὐτός at fremstille saaledes: αὐτός bruges 1) Substantivisk alene i de oblique Casus, 2) Adjectivisk a. i Betydningen „Samme“ efter den bestemte Artikel, b. i Betydningen „selv“ forbundet med et andet Pronomen, der enten virkelig staaer hos eller ligger i Verbets Personalendelse, samt foran Artikel og Substantiv eller efter Begge, f. Ex. αὐτός ὁ δάνατος, ὁ δάνατος αὐτός.

Om Verberne.

Ved et nøiere Bekjendtskab til det græske Verbum paa- trænger sig den Bemærkning, at Conjugationen har havt to skarpt affendrede Perioder: den tidligste, som ligger foran den Tid, hvori Sproget gennem Skrifterne er os bekjendt, og den sidste, som vi maae kalde den nyere, skjøndt den siensynlig gaaer langt op over Homers Tidsalder. I hiin ældste Periode havde man kun 4 Tempora, nemlig Præsens, Imperfectum, Perfectum og Plusquamperfectum. Imperfectum gjorde da tillige Tjeneste som Aorist, og stemmede saaledes aldeles overeens med vort Sprogs Imperfectum, der, som bekjendt, har en dobbelt Brug. Det latinske Sprog, der ligeledes mangler en særegen Form for Aorist, erstatter denne Mangel ved Brugen af Perfectum. Futurret maa i denne Periode være bleven udtrykt ved Præsens Coniunctiv, hvortil Spor endnu findes hos Homer. Disse Verbets 4 Tempora vare forskjelligte fra hverandre alene ved Augmenter og Endelser, medens derimod det saakaldte Cha-

rakterbogstav, som Skjelnemærke for *Tempera*, alene tilhører den senere Periode. *Τύπω, ἔτυπον, τέτυπα, ἐτετύπειν* ere saaledes Exempel paa et fuldstændigt *Indicativ Activ* af den ældste *Conjugation*. Men Savnet af en egen Form for *Futur*et, ligesom af *Aoristus* blev snart føleligt, og disse *Tempus*-former dannedes af Stammen i de fleste Tilfælde ved Tilføielsen af *σ* foran *Persønsendelsen*, hvorved de gjennem Sproget overalt gjældende Love for Bogstavforandringer iagttoges, altsaa: *τύψω, ἔτυψα*. Efterat saaledes Tanken var bleven vakt om *Temperernes* Adskillelse ved særegne *Charakterer*, opfandt man saadanne ogsaa for de ældre *Tempera*, hvorved disse fik en *Udvidelse*, dog ikke altid i *Præs.* og *Imperf.*, men stedse i *Perfectum* og *Plusquamperfectum*. Paa denne Maade fik man *τύπτω, ἔτυπτον, τέτυφα, ἐτετύφειν*; derimod ikke *λέγω*, men *λέγω*; ikke *ἔλεγον* men *ἔλεγον*, derimod *ἔλεγα* og *ἔλελεγειν*. Efter *Indførelsen* af disse *udvidede* Former forbleve de simplere Former kun enkeltviis i Brug, og navnlig den oprindelige *Imperfectum* alene med *Hjælp* af *Aoristus's* *Betydning*, medens *Perfectum* og *Plusquamperfectum* somoftest gik over fra at være *Transitiver* til at være *Intransitiver*. Af denne *Fremstilling* vil det sees, at det er en *ubeldig* og *vildledende* *Benævnelse*, naar disse *oprindelige* *Tempera* i *Grammatikerne* pleie at kaldes *Aoristus 2.*, *Perfectum 2.* og *Plusquamperfectum 2.*, og de tilsvarende *Nyere* benævnes de „*Første*“, medens netop det *Modsatte* er *Tilfældet*. Hvar *høje* Former bruges ved *Siden* af hinanden, er deres *temperale* *Betydning* aldeles een og den samme.

Af *Activet* dannedes det *saakaldte* *Medium*, der oprindelig ikke har været andet end *Passivum* og Sprogets eneste *Passi-*

vum, ved en ligefrem Tilfælde af Mediums Personalendelser, men for at lette Udtalen indskjød man imellem Stammen og Endelsen overalt Bindevocalen (ikke som den af Grammatikerne kaldes Modusvocalen) o eller ε, undtagen i Aoristus 1., hvor den er α, og Perfectum og Plusquamperf., hvor den aldeles fattes.

Da Passivet er en fast ligesaa nødvendig Deel af Verbet som Activet, maae de oprindelige Tempora rimeligviis omtrent samtidig have været udviklede i begge Former; imidlertid findes i Grammatikerne ikke opstillet noget Perfectum 2. eller Plusquamperf. 2., men begge de her henhørende Former ere henførte under Perfect. 1. og Plusquamperf. 1., hvilket utvivlsomt er urigtigt, og forvolder unødvendige Vanskeligheder ved disse Formers Dannelselse. I τύπτω, λέγω, og ligevæde Verber er dette ligegyldigt; thi paa Grund af Velklangsreglerne bliver saavel τέτυφα som τέτυπα til τέτυμμαi, og saavel λέλεγα som λέλεγα til λέλεγμαι; men derimod kan aldrig τιω, τέτιχα blive til hvad det hedder i Passiv: τέτιμαι, men vel af det gamle tabte Perfectum τέτια. Det viser sig ogsaa klarlig i Verber, hvis Stamme ender paa en D-Lyd, som i Perfectum Passiv gaaer over til α foran μ. Dog er det af saadanne Former som σέσωμαι, og σέσωμαι tydeligt, at Graferne selv ikke altid have været sig Sammenhængen med deres Dannelselse bevidst; thi kun den sidste Form er rigtig.

For nu med Lethed af et eksisterende Præsens at kunne udlede alle de øvrige Tempora, maa man bringe den brugelige Præsensform tilbage til den oprindelige, og dertil hjælper det at bemærke, at enhver Præsensform er ny, som enten i sidste Stavelse foran Personalendelsen har en Diphthong αι,

ει, ευ eller to Consonanter πτ, κτ, ζ (σδ), μν, λλ eller Endelsen ανω. Disse bringes da tilbage til den oprindelige Stamme ved somøstest at bortkaste den sidste Vocal, dog af ευ den første, altid den sidste Consonant og hele Endelsen ανω tilligemed det ν, som i disse Verber findes i den foregaaende Stavelse, f. Ex. φάινω af Stamme φάν, κτείνω af κτεν, φεύγω af φυγ, τύπτω af τυπ, τίκτω af τεκ, κάμνω af καμ, βόλλω af βαλ, μανθάνω af μαθ. Endelig bemærkes nogle Verber i den saakaldte iterative Form σκω samt Reduplicationen, det er Begyndelsesconsonantens Gjentagelse med ι f. Ex. τιτρώσκω. Af de anførte nyere Præsensformer dannes ligefrem alene Imperfectet, medens derimod de øvrige Tempora dannes af den oprindelige Stamme. I Grammatikerne opstilles ialmindelighed den Regel, at Futurum fremkommer ved Indfyldelse af σ, men dette gjælder kun for de fleste verba muta medens derimod nogle verba muta og næsten alle verba liquidata endnu foran dette σ enten faae et η eller ε, og i sidste Tilfælde dernæst altid syncoperes f. Ex. af φαν bliver Futurum egentlig φανήσω, sync. φανῶ; derimod δελ Futur. δελήσω, μαθ Futur. μαθήσω, τυχ Futur. τυχήσω. Distinct er det her Anførte ikke udtømmende, men det er heller ikke min Hensigt; de givne Vink formenes dog tilstrækkelige for enhver Lærer til ved forekommende Leilighed at udfylde det Manglende. Saaledes har jeg f. Ex. forbigaaet saadanne Former som πράσσω eller πράττω af Stamme πράγ, der hyppig forekomme; hellerikke har jeg omtalt at en Form, som τύπτω lader den med Sproget mindre Bekjendte i Uvisshed om den afledes af Stammen τυπ ell. τυπ eller τυφ, thi dette kan ingen Regel lære, men maa overlades til den mundtlige Underviisning.

Med Hensyn til Charakterbogsstavene i de nye Tempora, bemærke man at den fjer Futur. og Aor. 1. er σ i Verber, hvis Præsensstamme er pur eller ender paa en D-Lyd; ξ af Præsensstammer, som endes paa en G-Lyd og ψ , naar Præsensstammen endes paa en B-Lyd. Perf. og Plusquamperfec-tets Charakter er i det første Slags Verba α , i det andet χ og i det tredje φ . Naar paa denne Maade Eleverne ere blerne faste i Dannelsen af Indicativ Activs samtlige Tempora, hvorpaa der vanskeligt kan anvendes for megen Omhu, kan man fordermeste lære dem alle andre Conjugationsformer mundt-
lig, og man vil finde, at de føle sig behageligt overrastede ved efter enkelte givne Vink, uden at benytte Bogen, at kunne selv gjætte sig frem igjennem de øvrige Former. Saa-
ledes siger man: Conjunctiv er i sine Endelser at betragte som Hovedtempora lige Præsens kun med lange Vocaler; Dytativ lig historiske Tempora med et foransat α , undtagen i Aor. 1. α . Første Person's Endelse μ betragtes indtil videre som en Undtagelse (dens rette Bessaffenhed udvikles først un-
der den 2den Conjugation, som vil kaste meget Lys over den 1ste og maaskee rigtigst opstilledes foran den nuværende 1ste Conjugation).

Naar de nyere Grammatikere angive Conjunctivet at staae i samme Forhold til Indicativets Hovedtempora, som Dytativet til dets historiske, og derfor tildeels endog kalde dette Sidste Conjunctiv, da kan jeg vel i syntactiss Henseende nogenledes tiltræde denne Anskuelse, men ingenlunde med Hensyn til Form-
læren; thi med Hensyn til den, vil det da blive uforklarligt, hvorledes det historiske Aorist kan have baade Conjunctiv og

Dptativ, og Futuret, skjøndt Hovedtempus, kan have Dptativ men mangle Conjunctiv.

Om Imperativet er kun det at sige, at Endelserne føies umiddelbart til Indicativets Stamme.

Infinitiv-Endelsen *ειν* bemærker man strax for Eleverne at være en nyere Forkortelse af det gamle *ειναναι* til *ειεν* og ved Syncope til *ειν*, deels for at gjøre Sammenhængen imellem Perfectums Infinitiv og Præsens Infinitiv forstaaelig, deels for at gjøre det begribeligt, hvorfor *τιμᾶειν* skal contraheres til *τιμᾶν* og ikke til *τιμᾶν*, og *μολδοειν* til *μολδοῦν* og ikke til *μολδοῖν*.

Participiet hører i sin Form under Nomina og vil derfor rettest finde sin Forklaring ved at sammenholdes med 3die Declination.

Man lære derfor Disciplene at kjæde Maskulinets Genitiv, da Participiets Stamform fremtræder i sin Reenhed ved derfra at bortkaste Genitiv-Endelsen *ος*, hvorved Sammenhængen imellem alle ættviste Participier, saavel i den 1ste, som i den anden Conjugation sieblikkelig bliver klar. Den høist interessante og overraskende Overeensstemmelse imellem de græske, latinske, norske og tydske Participier, vil derved tillige blive indlysende; men den nyere Udvikling udsættes rettest indtil Gjennemgaaelsen af 2den Conjugation.

Medium som det regelmæssige og oprindelige Passivum veed jeg af Erfaring har foredrages førend det nu brugelige Passivum, og pleier jeg derfor at give følgende Regler:

Indicativ Medium

dannes af de tilsvarende Tempora i Activum ved til Stammen at føie Mediums Endelser, som ere: i Hovedtempera

μᾶ	μᾶσον	μᾶσα
σαι	σαιον	σαιε
ται	σαιον	νται

i de historiske Tempora

μῆν	μῆσον	μῆσα
σο	σαιον	σαιε
το	σαιον	ντο

hvilke tilhænger i 1ste Person Singularis, Dualis og Pluralis samt i 3die Person Pluralis med Bindevocalen ο, og i de øvrige Personer med Bindevocalen ε, undtagen i Perfectum og Plusquamperfectum, som ingen Bindevocal have, og i Moristus 1., som har Bindevocalen α. Velklangsreglerne iagttages.

Conjunctivet har samme Endelser som Indicativets Hætempora, hvilke uden Undtagelse tilhænger med Bindevocalen ω eller η.

Det bemærkes at kun verba pura have et eget Perfect Coniunctiv, hvilket i de øvrige Verber erstattes ved Omfkrivning.

Dptativets Endelser ere de samme som i Indicativets historiske Tempora og tilhænger med Bindevocalen ο, undtagen i Moristus 1., som har Bindevocalen α. Perfectum eller Plusquamperfectum Dptativ erstattes ved Omfkrivning.

Imperativets Endelser ere :

σο	σαιον	σαιε
σω	σαιων	σαιων ell. σωσαν.

hvilke tilhænger med Bindevocalen ε undtagen i Perfectum, som ingen Bindevocal har, og i Moristus 1., som har Bindevocalen α og hvis 2den Person Singularis endes paa αι. Velklangsreglerne iagttages.

Infinitivets Endelse er σαι, som tilhænger med Bindevo-

calen ϵ undtagen i Perfectum, som ingen Bindevocal har, og Nor. 1., som har Bindevocalen α . Velklangsreglerne iagttages.

Participiets Endelse er $\mu\epsilon\nu\omicron\varsigma$, η , $\omicron\nu$, som tilhænges med Bindevocalen \omicron , undtagen i Perfectum, som ingen Bindevocal har, og i Nor. 1., som har Bindevocalen α . Velklangsreglerne iagttages.

Naar disse monotone Regler ere fuldstændigen lærte, indses deres Anvendelse under det mundtlige Foredrag, hvilket falder Eleverne evermaade let.

I Forbindelse med Medium læres det efter min Betragtningssmaaade urigtigt benævnte Futurum tertium, men rettere Paulopostfuturum i Passivum, der fremkommer ved simpelt-heden at reduplicere Futurum Medium. Hermed er, efter mine Tanker den 1ste Conjugation affluttet, thi de som særegne Passivformer opførte 4 Tempora Futur. 1. og 2., samt Nor 1. og 2. henhøre til to af den oprindelige Stamme afledede pure Verber paa $\epsilon\omega$ og $\delta\epsilon\omega$, hvis Futurer dannes aldeles i Overeensstemmelse med Reglerne for Futurum Medium idet der af $\tau\upsilon\pi\epsilon\omega$ bliver $\tau\upsilon\pi\eta\sigma\omicron\mu\alpha\iota$ og af $\tau\upsilon\phi\delta\epsilon\omega$ $\tau\upsilon\phi\delta\eta\sigma\omicron\mu\alpha\iota$. Meri-sterne blive derefter at betragte som Imperfecter i Activ af 2den Conjugation. Den Besynderlighed, at disse active Former næsten udelukkende forekomme med passivisk Betydning, lader sig negenledes forklare, naar man lægger Mærke til, at Verber paa $\epsilon\omega$ afledede af impure Verber forholde sig til disse som Intransitiver eller Neutrer til Transitiver; et lignende Forhold er f. Ex. $\pi\epsilon\iota\delta\omega$ jeg overtaler $\pi\epsilon\iota\delta\omicron\mu\alpha\iota$ jeg er lydig, men $\delta\pi\epsilon\iota\delta\epsilon\omega$ jeg er uldig, hvoraf det sees at den active Form paa $\epsilon\omega$ har selvsamme Betydning som den passive.

Conjugationen paa μ .

Denne Levning af Sprogets ældste Verber har utvivlsomt været fælleds for alle pure Verber, som, da deres Stamme ender paa en Vocal, kunde uden Mislyd føie Formendelserne umiddelbart til, medens de impure Verber tiltrængte en Bindevocal, og dette er den eneste Forskjel imellem det ældste Sprog to Conjugationer. Vel viser det nyere Sprog ogsaa nogen Forskjel i Endelserne, men det lader sig paa vise, at denne Forskjel ikke fandtes i det ældste Sprog. Denne Conjugation angives i Grammatikerne kun at have egne Former for 3 Tempora, nemlig: Præsens, Imperfect. og Mor. 2, hvilket er noget andet, end man maatte have ventet efter hvad jeg har anført om det ældre Verbums 4 Tempora, Præsens, Imperfect., Perfect. og Plusquamperfect., men denne Sansfælighed hæves, naar man bemærker at Imperfect. og Mor. 2 kun ere forskjelligte ved Reduplicationen, hvis Brug og Ikke-Brug paa mangfoldige Maader viser sig som ustadig. Man har jo til Exempel i $\phi\eta\mu\acute{\iota}$ et uredupliceret Præsens. Da hele denne Conjugation desuden viser en Tendens til at gaac af Brug, vilde det ikke være forunderligt, om dens Perfect. og Plusquamv. vare aldeles forsvundne, hvilket imidlertid ingenlunde er Tilfældet; men det er afene en Feil, naar man anfører de her hørende Former som senere Tilkæmpninger til denne Conjugation, medens de tværtimod ere de ældste og oprindelige f. Ex. Perfect. Dualis $\epsilon\sigma\tau\alpha\mu\epsilon\nu$ Coniunctiv $\epsilon\sigma\tau\omega$, Optativ $\epsilon\sigma\tau\alpha\lambda\eta\nu$ o. s. v., hvilket man urigtigt har kaldet Perfectum syncopatum.

De for denne Conjugation særegne Endelser ere:

1ste Pers. Præs. Indic. Activ μ .

3die Pers. Singul. σ .

Dptativet ην, ης, η ο. s. v.

Imperat. 2den Pers. Singul. Σι.

Infinitivet ναι.

Particip. Nominat. ε med en foregaaende Diphthong eller lang Vocal.

Μ. Foruden at denne Endelse allerede forekommer i 1ste Person Dptativ Activ i 1ste Conjugation og altsaa viser sig der som den egentlige Personalendelse, forekommer den ogsaa enkelte Gange hos Homer i Conjunctiv, og jeg antager saaledes, at det ikke er nogen overilet Slutning, at den oprindelig har været 1ste Persens stadige Endelse, som i Tidens Længde er bortfalden.

Den nubrugelige Endelse for 1ste Person ω viser sig da kun at være denne Persens forlængede Bindevocal.

Σι. Denne Endelse har været fælleds for alle Verber, men σ er som sædvanligt bortfalden i 1ste Conjugation, imellem Bindevocalen ε (η) og ι, hertil sees endnu Sper hos Homer, hvor Conjunctivets 3die Person ikke sjelden forekommer efter Formen τῷπτησι, der i Udgaverne og Grammatikerne urigtigen skrives τῷπτησι, thi jota subscriptum indtræder først efter at σ er bortfaldet; her at ansee σι, som en paragogist Endelse er unødvendigt, ligesom jeg i det Hele taget har liden Tillroee til de saakaldte paragogiste Endelser.

Ην, ης ο. s. v. Da disse Dptativendelser ere de sædvanlige i verba pura ogsaa af den 1ste Conjugation, tiltrænge de her ingen videre Forklaring. Jeg vil blot bemærke, at Dptativet i begge Conjugationer feran Endelsen altid har ε, som jeg vilde kalde Modusvocal.

Θι. Med denne Endelse forholder det sig paa samme

Maade, som tidligere forklaret om μ , og hvorledes det efterhaanden er gaaet til er synligt i Formen $\delta\acute{\epsilon}\varsigma$.

Næ. Sammenhængen hermed er forklaret under 1ste Conjugations Infinitiv og bevises ved de Homeriske Former $\xi\mu\epsilon\nu$ og $\xi\mu\acute{\epsilon}\nu\alpha\iota$ for $\epsilon\acute{\iota}\nu\alpha\iota$.

Participiums Grundform i Activ i begge Conjugationer viser sig som tidligere anført tydeligt i dets Genitiv efter Bortkastelsen af Declinations-Endelsen $\omicron\varsigma$. I den 2den Conjugation føies til denne Grundform Nominativ-Endelsen ς , hvorved forskellige Mislyd opstaae, som man undgaaer ved de i Sproget sædvanlige Regler for Belflangen. Saaledes bliver $\tau\acute{\iota}\delta\epsilon\nu\tau\varsigma$ til $\tau\acute{\iota}\delta\epsilon\lambda\varsigma$, $\iota\sigma\tau\alpha\nu\tau\varsigma$ til $\iota\sigma\tau\acute{\alpha}\varsigma$, $\delta\iota\delta\omicron\nu\tau\varsigma$ til $\delta\iota\delta\omicron\upsilon\varsigma$, $\delta\epsilon\lambda\kappa\nu\nu\tau\varsigma$ til $\delta\epsilon\lambda\kappa\nu\acute{\nu}\varsigma$. Foruden Mangelen af Bindevocal sees det saaledes, at Forskjellen mellem 1ste og 2den Conjugations Participier alene bestaaer deri, at 1ste Conjugation i Præsens, Futurum og Aorist. 2., idet de ikke antage Nominativ-Endelsen ς , tillige maa bortkaste Endebogstavet τ , der aldrig som saadant taales i det græske Sprog, hvorimod den forangaende korte Bindevocal \omicron forandres til ω . Paa samme Maade er Substantivet $\lambda\acute{\epsilon}\omega\nu$ Genitiv $\lambda\acute{\epsilon}\omicron\nu\tau\omicron\varsigma$ dannet, medens Substantivet $\gamma\acute{\iota}\gamma\acute{\alpha}\varsigma$ Genitiv $\gamma\acute{\iota}\gamma\alpha\nu\tau\omicron\varsigma$ ligesom et Participium af 2den Conjugation.

Anm. I Græsk, Latin, Tydsk og Norsk er den participielle Forms egentlige Kjendtegn: *nt* eller *nd*, hvortil i de førstnævnte 3 Sprog er kommen Nominativ-Endelsen *s*, som ferat undgaae den deraf opkomne Mislyd foranledigede i Nominativ i Græsk Bortkastelsen baade af ν og τ , i Latinen blot af t og i Norskens Indskydelsen af Bindevocalen *e*, medens Tydsk ingen Nominativendelse tilføiede. Exemp. — paa de græske Fer-

mer havees evenfor; i Latin: habens Genitiv habentis; i det norske Almuesprog: havendes, løbendes osv.; i Tydsk: habend.

Anomale Verber.

Navnet viser allerede, at disse Verbers Former for en stor Deel maae læres udenad, da de ere dannede paa en Maade, som mere eller mindre afviger fra de almindelige Regler, men man vilde dog uforfvarligt betynde Elevernes Hukommelse, om man ikke vilde meddele dem nogle Bink til Lettelse. Det kan ikke være min Hensigt her at gjennemgaae samtlige uregelmæssige Verber og vise, hvorledes de fleste af dem dog følge visse Analogier, som fornemmelig kunne henføres til Syncope og Omlyd, der allerede ere bekjendte fra den fuldstændigere Fremstilling af, hvad der ogsaa undertiden finder Sted i de uregelmæssige Verber. Men næst efter at gjøre den Bemærkning, at disse Verber dele sig i 2 Hovedklasser, neml. 1) de, hvis samtlige Tempora henhøre under een Stamme (Heteroclisia) og 2) de, som henhørende til 2 eller flere Stammer (Metaplasma) alene paa Grund af Lighed i Betydning ere stillede sammen, og altsaa kun ere at ansee som flere Defectiver, som f. Ex. φέρω, οἴσω, ἤνευξα, vil det lettelig sees, at Uregelmæssigheden fornemmelig opkommer derved, at Præsens og Imperfectum have faaet en egen Form, medens de øvrige Tempora med ubetydelige Afvigelser kunne udledes af en simlere Stamme. Som Exempel herpaa vil jeg anføre Stammen Πέω: dette Verbums Futur. Medium hedder regelmæssigt γενούμι eller γενήσομαι, Aorist. 2. (gammelt Imperfectum) ἐγενόμην, Perfect. 2. med Omlyd γέγονα, Aorist. 1. Medium, med den regelmæssige Forlængelse af Stammens Vocal i verba liquidata, ἐγενάμην, Præsens redupliceret og syncoperet γίνομαι. Heraf

sees, at det hos Attikerne undertiden forekommende γίνουμαι er en urigtig og af Misforstaaelse dannet Form. — Ἐχω (egentlig ἔχω) Futur. Med. regelmæssig ἔξομαι, men paa Grund af spirit. asp.'s Overgang til σ maa man antage en anden Præsensform σέχω, sync. σχῶ, og heraf dannes nu regelmæssigt de øvrige Tempora: Futurum σχήσω, Perfectum ἔσχηκα, Aor. 2. ἔσχον. — Ἔπω har undergaaet en lignende Forandring i Aorist. 2., og er derhos et mærkeligt Exempel paa, hvorledes Grækerne selv allerede tidligt have misforstaaet Formationen. Af ἔπω blev nemlig σέπω sync. σπῶ, deraf Aor. 2. Med. (gammelt Imperfect) ἐσπόμην (urigtigt for ἐσπόμην), Conjunctiv hos Homer ἔσπωμαι (urigtigt for det sildigere rigtige: σπῶμαι v. s. v. i de øvrige Modi). — Stammen ἴδω med dens Afledninger Aor. 2. εἶδον og Perfectum οἶδα er beslægtet med det latinske video og det norske vide, hvilket let forklares, naar man kjender det æoliske Digamma. Kun Perfectet, med Præsens Betydning ligt det norske veed, der ogsaa i sin Form er Præteritum, *) har nogen Vanskelighed, hvilken dog opklares deels ved Anvendelsen af Dmlyden, der maaskee selv er fremkommen af Digamma, deels ved Syncope og endelig ved δ's Overgang til σ; de øvrige Modi ere næsten regelmæssige efter 2den Conjugation og altsaa et nyt Exempel paa at denne har fundet Sted ogsaa i Perfectum.

Disse faa Exempler ville være tilstrækkelige til at vise den Maade, som jeg har fundet meget vel stikket til at lette Eleverne Indsvelsen af de saa Chaotistudseende anomale Verber.

*) Hvilket allerede før er bemærket af Herr Institutsbestyrer Nisfen.

Om Medium.

Af den givne Udsigt over Formlæren er Mediums fuldkomne Overensstemmelse med Passivum utvivlsom i Præsens, Imperfectum, Perfectum og Plusquamperfectum, og Ulighed finder altsaa kun Sted i de i en senere Periode uddannede Former for Futur. og Aorist 1.; men det er derhos gjort sandsynligt at selv de dobbelte Former for disse Tempora have sin Oprindelse fra forskjellige Stammer, hvoraf altsaa følger, at al synlig Forskjel imellem Medium og Passivum bortfalder. For at bedømme Nødvendigheden af i det græske Sprog, at antage et Genus medium, maa man altsaa undersøge, i hvilke Betydninger det forekommer, for deraf at erfare om ikke ogsaa andre Sprog benytte den passive Form paa lignende Maade, uden at man derfor har fundet det nødvendigt at tillægge deres Verber et Genus medium. Det forekommer da: 1) med activ=transitiv Betydning, 2) som Verbum neutrum, 3) som reflexivt, hvori det reflexive Pronomen ligger skjult, 4) som reciproct, 5) som reflexivt, saaledes at Pronominets Dativ deri er optaget.

De to første her anførte Betydninger sees at falde sammen med de latinske Deponentier. I den tredie Betydning bruges ogsaa flere latinske Verber f. Ex. delector jeg fornøster mig, cingor jeg omgjørder mig, hvilket Alt egentlig har sin Grund i en mindre Nødsagtighed i Udtrykket, thi vil man, saavel i Latin som i Græsk tilljendegive, at Subject og Object er samme Person, maa man ombytte den passive Form med den Active med Tillæg af Pronominets Accusativ. Deraf kommer det, at Medium i denne Betydning næsten alene bruges af saadanne

Verber, som tilkjendegive Handlinger, som Subjectet i Regelen foretager med sig selv; f. Ex. λούομαι, jeg bader mig. Vil man udtryffeligt tilkjendegive, at Subjectet selv udfører denne Handling, maa man bruge Activ med det reflexive Pronomen. Den fjerde Betydning udtrykkes ogsaa i vort Sprog ved den passive Form f. Ex. de tales ved, διαλέγονται. Den femte Betydning er altsaa den eneste, hvori den passive Form i Græskten bruges paa en Maade, hverpaa man ikke vil tilstaae, at den kan benyttes i andre Sprog. Det Besynderlige heri bortfalder, naar man veed, at Grækerne forandre en activist Sætning, hvori der forekommer baade Dativ og Accusativ, til en passivist, ved, ikke som i Latinen, at gjøre Accusativet men Dativet til Subject f. Ex. ὁ ἄγγελος κομίζει μοι ἐπιστολήν bliver til κομίζομαι ἐπιστολήν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου. Da nu Grækerne idelig anvende den saakaldte Dativus ethicus d. e. tilføie den Person fer hvem Handlingen har nogen, om end fjern Interesse, i Dativ, og denne Person i de fleste Tilfælde tillige er Sætningens Subject, saa er det let begribeligt, hvorfor de have en saa hyppig Brug for den passive Form; ja man kunde vel endog sige, at de i denne Sprogbrug have fundet en let Antydning fer det Egoistiske i enhver menneskelig Handling, thi hvad Mennesket gjør, gjør det somoftest for sin egen Skyld. Jeg troer derfor at kunne paastaae, at naar et Verbum, som ikke mangler den active Form, forekommer paa denne Maade i Passivum eller Medium, vil der altid kunne paavises en saadan Grund. Det er forøvrigt bekjendt, at vi, i Ferretningsspreget især, ogsaa bruge Passivum paa den Maade, at deri ligger et reflexivt Dativ f. Ex. jeg er meddeelt Tilladelse; vel har man erklæret dette for en Feil, men om med Rette, turde være tvivlsomt.

Heraf sees, at der ingen Grundforskjel er imellem Medium og Passivum, og der bliver altsaa alene tilbage Spørgsmaal, om Grækerne dog ikke alligevel have gjort nogen Forskjel imellem Anvendelsen af de dobbelte Former for Aorist og Futurum. I saa Henseende kan det vel ikke nægtes, at det for Passiv særskilt opførte Futurum ogsaa fortrinsviis bruges i den egentlige passive Betydning, men der skal ikke mere end en Haardhed eller Mislyd i Formen til, forat det maa give Plads for det saakaldte Futur. Medium. Det for Passiv særskilt opførte Aorist forekommer baade som Deponens, hvortil Grunden allerede er angiven i Formlæren, og som reflexivt, snart med Dativ= snart med Accusativ-Begreb, altsaa fuldkomment som et Medium; derimod tør jeg ikke sige med Visshed, at Aor. 1. Med. forekommer anderledes end i reflexiv Betydning, og forholder dette sig saa, da er det dette Tempus alene, som i Brugen viser en Forskjel imellem Medium og Passivum, men selv dette Tempus betegnedes ikke for Grækerne selv den reflexive Betydning stærkt nok, hvorfor de nødsagedes til at ombytte det med Aor. 1. Activ og tilføie det reflexive Pronomen f. Gr. ἑαυτοῦ (Plutarch)

Om Brugen af Aorist.

Svorkledes dette Tempus bruges i Hovedsætningerne, lærer Begynderne, hos hvem nogen Fremgang i det latinske Sprog forudsættes, lettest ved at lade ham forsøge at oversætte Sætningen paa Latin og Aorist; thi naar begge disse Sprog ferdre Imperfectum, maa ogsaa Imperfectum i Græsk anvendes; ferdre

begge Sprog Perfectum, maa ogsaa Perfectum i Græsk benyttes, men fordrer Latinen Perfectum og Norffen Imperfectum, da bruges i Græsk Norist. Denne vistnok kun practiske Regel, trees dog lettere at vække hos Eleven Forestilling om dette ham før ubekjendte Tempus's Væsen, end naar man siger ham, at Norist udtrykker noget Momentant o. s. v., en Lærdom, som man alligevel ikke behøver at undrage ham.

I Bisætningerne bruges Noristus fornemmelig til at betegne den Handling der gaaer foran Hovedsætningens Handling, ligegyldigt i hvilken Tid denne ligger. Noget Usikkerhed i Valget vstaar her sjeldnere, og da kun imellem dette og Perfectum, hvilket sidste som Perfectum in presente, dog er let at skjælnes fra Noristus, hvor dette ikke er ligegyldigt.

Om Modi.

Med Undtagelse af de enkelte Tilfælde, hvor Coniunctivet anvendes som et svagere Imperativ deels i opfordrende, deels i forbydende Sætninger, anvendes i Hovedsætningen alene Indicativ, Optativ eller Imperativ. Indicativets og Imperativets Brug tiltrænger her ingen videre Forklaring. Optativet med *ἄν* bruges betinget med Begreb af Uvisshed.

I Bisætningerne, naar deres Hovedsætning har sit Verbum i et Hovedtempus, benyttes enten Indicativ eller *ἄν* med Coniunctiv, hvor da *ἄν* sammenbindes med de relative Partikler, hvor disse forekomme. Har derimod Hovedsætningen et historisk Tempus, bruges i Bisætningerne Indicativ eller Opta-

tiv uden *ἄν*. De Tilfælde, hvori Optativ paa denne Maade forekommer med *ἄν* ere saa sjeldne, at de kunne betragtes som Undtagelser; hos Plato kan jeg ikke erindre at have stødt paa et eneste Exempel. I denne Henseende kunde man kalde Optativet de historiske Tiders Coniunctiv.

Banffeligheden af Valget af Modi i Bisætningerne bestaaer altsaa i at afgjøre, om Indicativet er anvendeligt eller ikke, thi i sidste Fald kan man aldrig være i Uvisshed om man bør bruge Coniunctiv med *ἄν* eller Optativ. Indicativet bruges til at betegne det Factiske og hvad der udsiges om et vist bestemt og begrændset Subject; hvad der derimod blot udsiges som en Betingelse eller om end virkelig eksisterende, saa dog som noget almindeligt og ubegrændset, kan ikke udtrykkes med Indicativ, f. Ex. Xenophon Cyr. I 1. 2.: Ἐτι δὲ πρὸς τοῦτοις ἐνενοοῦμεν, ὅτι ἄρχοντες μὲν εἰσι καὶ οἱ βουκόλοι τῶν βοῶν καὶ οἱ ἵπποφορβοὶ τῶν ἵππων, καὶ πάντες δὲ οἱ καλούμενοι νομεῖς, ὧν ἂν ἐπιστατῶσι ζῶων, εἰκότως ἂν ἄρχοντες τούτων νομίζοντο ὄν.

Særskilt maa her bemærkes, at naar en Tanke udtrykkes saaledes, at den Talende vil have forstaaet, at det Modsatte finder Sted, bruges i Forsætningen *εἰ* og i Efter sætningen *ἄν* paa begge Steder med Indicativ af Imperfectum om den nærværende og af Aoristus om den forbigangne Tid, f. Ex *εἰ εἴχοι, ἐδίδων ἄν*, eller *εἰ ἔσχοι, ἔδοι ἄν*. Denne Udtryksmaades Fortrin for den tilsvarende i Latin og Norsk vil ikke lettelig undgaae Nogens Opmærksomhed.

Hvis Constructionen enten i Bisætningen eller Hovedsætningen forandres til Accusativ med Infinitiv ved et indskudt Verbum declarandi eller sentiendi, bliver *ἄν* staaende og hø-

rer da til Infinitivet og ikke til det indskudte Verbum. Det er derfor urigtigt, naar f. Ex. $\alpha\lambda\omicron\mu\alpha\iota \acute{\alpha}\nu$ eller $\nu\omicron\mu\lambda\omega \acute{\alpha}\nu$ staaer alene, at antage $\acute{\alpha}\nu$ som modificerende Bisheden af det hestaaende Verbum, da det meget mere er den tilbagestaaende Deel af dette Verbums udeladte objective Sætning, der skulde have staaet i Optativ med $\acute{\alpha}\nu$.

Anmærkning til Pag. 7 om Brugen af Præs. Conjunctiv for Fut. hos Homer.

Af denne Anvendelse af Præs. Conj. synes ogsaa Brugen af Aor. Conj. istedetfor Futur. Indic. efter $\omicron\upsilon \mu\grave{\eta}$ (og $\sigma\tau\omega\varsigma$) at have sin Oprindelse. Man har nemlig i det ældste Sprog, hvor intet Futurum fandtes, brugt Conjunctiv af Aoristus 2. (det gamle Præsens), men senere under Sprogets fulde Uddannelse brugt den Form, som egentlig udfordredes nemlig Futurum Indicatio, medens man dog ved Siden deraf som en Levning fra det ældre Sprog, beholdt Aor. 2. Conj. Da der nu ingen temporal Forskjel findes mellem denne Form og Aor. 1. Conj., kan der heller ikke i Sprogets Væsen paapeges nogen gyldig Grund for, at Grækerne alene burde anvende Aoristus 2. (Canon Dawesianus) og ikke tillige Aorist. 1. Conj., som ogsaa undertiden findes, skjøndt det vistnok maa indrømmes, at det egentlig er en grammatisk Feil, der rimeligviis har sin Grund i en ubevidst Vane.

Om underordnede Sætninger.

De underordnede eller afhængige Sætninger forstaaes lettest, naar man inddeler dem i Substantiviske, Adjectiviske og Adverbiale; thi Perioden er egentlig talt kun en eneste Sætning og Alt, hvad der i den optages, henhører altsaa til den enkelte Sætnings nødvendige Bestanddele, Subject og Prædicat. Subjectet er altid enten et Substantiv i egentligste Forstand, eller Noget, der bruges substantivisk, og dets nærmere Bestemmelser udtrykkes enten ved egentlige Adjectiver eller Noget, der bruges adjectivisk; Prædicatet, naar det ikke udgjør et særegt Ord, hvilket i saa Fald enten er et Adjectiv eller et Substantiv, forbundet med Subjectet ved det copulative Verbum, udtrykkes altid ved Verbet, og dets nærmere Bestemmelser ere enten egentlige Adverbier eller Noget, der bruges adverbialt. Her til kan man endog saa henregne det saakaldte Object; men hvis man ikke vil det og heller betragter det som en ny, selvstændig Deel af enhver Sætning, hvori der findes et transitivt Verbum, da er dette Object atter enten et egentligt Substantiv eller Noget, som bruges substantivisk.

Heraf følger:

1. En Sætning er **substantivisk**, naar den forekommer enten som Subject eller som Object. Da Verbet er Sætnings Hovedbestanddeel og Verbets substantive Deel er Infinitiv, maa selvfølgelig den substantiviske Sætning altid have sit Verbum i Infinitiv. At dens Subject maa staae i Accusativ, naar Sætningen selv er objectiv, er en Selvfølge; vanskeligere er det derimod at forstaae, hvorfor det samme er Tilfældet, endskjondt Sætningen fremtræder som Subject. Man bemærke

forøvrigt, at denne Constructionsform (Accusativ med Infinitiv) egentlig ikke er nogen udviklet Sætningsform, men kun indeholder de raae Elementer dertil, og heri ligger nogen, om end ikke tilfredsstillende Oplosning af den anførte Vanskelighed. I oportet me facere, δεῖ με ποιεῖν og lignende Forbindelser med de saakaldte impersonale Verber styres ikke Accusativ med Infinitivet af det impersonale Verbum, men er dets Subject. Man kalder vel ogsaa afhængige Spørge- og Udraabs-Sætninger objectiviske, men de ere egentlig relative, hvorefter mere siden.

2. En Sætning er altid **adjectivisk**, naar den alene tjener til nærmere at bestemme et i Perioden forekommende Substantiv. I sin fuldstændige Form begynder den altid med et relativt Pronomen, men ombyttes i Græstien overordentlig hyppigt med Participium, som er den adjectiviske Deel af Verbet, men den participialske Sætning har i dette sem i alle andre Tilfælde tabt sin Selvstændighed sem Sætning, og er indlemmet som en underordnet Deel af den Sætning, hvortil det Substantiv hører, som den nærmere forklarer.

3. En Sætning er **adverbialsk**, naar den tjener til nærmere at bestemme Hovedsætningens Prædicat sem dets Betingelse, Tid, Sted, eller Aarsag. Den begynder derfor med en betingende Partikel, med et Tids- eller Stedsadverbium eller med en Aarsagsconjunction, hvilke sidste Taledele dog ofte ombyttes med et relativt Pronomen, paa Grund af at de samme Forholdsbegreber i Hovedsætningen udtrykkes ved Substantiver med tilsvarende demonstrative Pronomener, og isaafald gaae de adverbiale Sætninger ofte over til adjectiviske. Ogsaa disse Sætninger ferandres hyppigt til participialske, hvilke da blive

til det saakaldte Genitivus consequentiæ, fordi denne Casus i Græssen bruges til at betegne de ovenanførte Forhold af Tid og Aarsag.

Slægtskabet imellem de relative og de adverbiale Sætninger fremlyser af Partiklernes aabenbare Udspring af det relative Pronomen; saaledes ὧς den adverbiale Form til ὅς, ὅτι det samme som ὅτι (hvoraf uti for ut) i hvis Sted Homer endog bruger ὅ ο. *god, da* oprindeligt det samme som *das*. At Conjunctionerne i vort Sprog: fordi, efterdi o. s. v., ligne Demonstrativet, kommer af, at vi udelade Relativet efter Demonstrativet og ikke omvendt som i Latin og Græsk.

Naar nogle Partikler f. Ex. πῶς, ὧς og ὥστε forbindes med infinitiviske Sætninger, synes dette at staae i Strid med Ovenstaaende; men hvad πῶς angaaer, da kan den enten betragtes som Comparativ, hvorved dens Forbindelse med det følgende Substantiv, det vil her sige Verbens Infinitiv, bliver forklarlig, eller den er egentlig en Præposition, der ligeledes kræver et Substantiv efter sig. ὧς er ligeledes i denne Forbindelse en Præposition af samme Betydning som πῶς, lig det tydske zu ved Infinitiver.

Spørgesætningerne synes oprindeligt at have været afhængige og som Følge heraf at have begyndt med en relativ Partikel eller et relativt Pronomen, hvilke senere efter Hovedsætningens Udeladelse ere blevne til spørgende Partikler og Pronominer. Den paafaldende Overensstemmelse i Sprogene imellem de relative og de spørgende Pronominer er saaledes forstaaelig, og naar i Græssen det spørgende Pronomen τίς herfra gjør en Undtagelse, da har dette rimeligviis sin Grund i, at det foregaaende ὧς for Kortheds Skyld udelødes.

De substantiviske Sætninger (Accusat. med Infinit.) kunne overalt og uden Forandring i Mening embyttes med ὅτι eller ὡς, hvilken Forandring ikke vil sige andet, end at hele Sætningen er samlet i et substantivisk Begreb ved et τοῦτο, som ofte staaer hos, men oftere udelades og nærmere forklares ved den relativiske Sætning med ὅτι, altsaa at den substantiviske Sætning er embyttet med et virkeligt Substantiv og en adjectivisk Sætning. Ved Verba sentiendi har den sædvanlige Sprogbrug indført istedetfor den relativiske den participialiske Sætning, (Accusat. med Participium) hvilket heller ikke er andet end den adjectiviske Sætning. Ifølge Tingens Natur er disse forskellige Udtryksmaader aldeles eensbetydende, og da den græske Sprogbrug heller ikke gjør nogen syndertlig Forskjel derimellem, forarsage de ingen Vanskeligheder. I Latinen derimod har Sprogbrugen indført en Forskjel, som, fordi den ikke er begrundet i Sagens Natur, Sproget ikke har formaaet consequent at fastholde, og det er dette, som gjør Læren om Accusat. med Infinit., ut og quod saa ubestemt og vanskelig.

Om Infinitivet.

Fastholder man Betragtningen af Infinitivet som et **verbalt Substantiv**, efter Omstændighederne med eller uden den bestemte Artikel, vil vanskelig noget Tilfælde indtræffe, hver dets Anvendelse trænger til yderligere Forklaring. Eærstilt berøres dog her dets Forbindelse med et Adjectiv, fordi man har gjort sig Meilighed med at distingvere imellem dets for-

ffjellige Forhold til dette Adjectiv og dets Subject, eller til et eller andet underforstaaet Subject o. s. v., hvilke Distinctioner Sammenhængen paa ethvert Sted tydeligt nok viser uden anden Forklaring, end at Infinitivet er et Hensyns-Accusativ, der udtrykker Verbalbegrebet i sin Almindelighed og derfor kræver Infinitiv Activ, om man end undertiden synes at kunne vente et Infinitiv Passiv, hvilket ogsaa enkelte Gange forekommer f. Ex. δεινὸς λέγειν, duelig i Talen. ἢ ὀδὸς, ἢ εἰς ἄστυ, ἐπιτηδεῖα τοῖς πορευομένοις καὶ λέγειν καὶ ἀκούειν ο. Veien til Byen er tilstrækkelig for de Vandrende baade til Talen og Høren. χαλεπὸν ἔστι ποιεῖν — „det er vanskeligt at gjøre“ egentlig med Hensyn til Udførelsen.

Om Participiet.

Participiets Anvendelse vil allerede være forstaaelig af hvad der er anført om de underordnede Sætninger. Her bemærkes derfor alene med Hensyn til de participialske Sætningers indbyrdes Forbindelse at de enten kunne være sideordnede eller hinanden underordnede. I første Tilfælde forbindes de med hinanden enten ved conjunctive eller disjunctive Conjunctioner; i sidste Tilfælde sættes de ved Eiden af hinanden uden nogen synlig Forbindelse og saaledes, at den underordnede Sætning staaer foran. Er den participialske Sætning adjectivisk, kan den naturligtviis sideordnes virkelige Adjectiver og adjectivisk-relative Sætninger; er den derimod adverbialsk, kan den sideordnes virkelige Adverbier og de Casus af Nominerne med

eller uden Præpositioner, som bruges illedetfor Adverbier samt adverbialstrelative Sætninger.

Om Casus.

Det er sandsynligt at Grækerne's 3 afhængige Casus, Genitiv, Dativ og Accusativ oprindelig tjente til at betegne Forhold i Rummet, saaledes at Genitivet udtrykte Udgangen fra, Dativ Samværen og Accusativ Hengang til Stedet, og at denne Brug overførtes til alle andre Forhold efter den Overensstemmelse, som der anedes at finde Sted imellem disse og Forholdene i Rummet, men da en Sammenligning mere hører Fantasten, end den velige Tænkning til, kan det ikke forundre Noget at finde en høi Grad af Ubestemthed i Brugen af Casus, og denne forsøges end mere ved den Lethed, hvormed den livlige Græker gik over fra en paabegyndt, men ikke fuldstændigt udviklet Forestilling til en anden dermed bestemt. Ofte ligger vel ogsaa det tilsyneladende Afvigende fra, hvad der synes at være den naturligste Brug af Casus, i den ufuldkomne Maade, hvorpaa vi gjengive den oprindelige Betydning i mange græske Verber, som Tilfældet ofte ogsaa er i Latinen f. Ex. med de Deponentier, der styre Ablativ.

Til at gaae i Enkeltheder med Styrelsen af de forskjellige Casus er her ikke Sted.

Om Præpositioner.

De tre forannævnte Casus formaaede alene at betegne tre Classer af Forhold, og det blev derfor nødvendigt ved særskilte Ord at vise disse Forholds Underafdelinger. Den Taledeel, som særskilt benytttes, har man kaldet Præposition, hvilken Benævnelse imidlertid leder til en mindre rigtig Forestilling om denne Taleduels egentlige Væsen i det græske Sprog; thi andre Sprogs Præpositioner overtage i høiere Grad Betegnelsen af det egentlige Forhold, end Tilfældet er i Græssen. I dette Sprog tjener som anført Præpositionen alene til at modificere Forholdsbetegnelsen, som allerede ligger i den hestaaende Casusform; Præpositionen kan derfor uden Forandring i Meningen gjerne udelades, og sættes den til, bliver den ofte ikke oversat, endsskjøndt det synes at skee, naar nemlig vi gjengive Casusformen ved Hjælp af en Præposition. Naar til Gr. *παρά*, forbundet med Genitiv oversættes „fra“, med Dativ „hos“, med Accusativ „til“, da er det kun Genitivet, Dativet og Accusativet, som vi have gjengivet ved Hjælp af de tilsvarende norske Præpositioner, medens Betydningen af *παρά* slet ikke er bleven udtrykt. Vel hedder det i Lexica, at *παρά* betyder „fra“ „hos“ og „til“, men Enhver vil indse det Modsigende i saa modsigende Betydninger. Betydningen af *παρά* er en Nærhed, med Genit. altsaa Udgangen fra Nærheden af; med Dativ Tilstedeværelsen i Nærheden af, og med Accusativ en Gaaen hen til Nærheden af. Dette ene Exempel vil være tilstrækkeligt til at stille de øvrige Præpositioner i det rette Lys f. Ex. den egentlige Betydning af *κατά* er „ned“ med Genitiv altsaa „ned fra“, med Accusativ „ned til“, hvor følgelig Genitivet og ikke

Præpositionen oversættes med „fra“, og Accusativet med „til“. Undertiden synes κατά forbundet med Genitiv at betyde „imod“ f. Ex. κατηγορέω τινός tale mod En, anklage En; men κατά bliver i denne Forbindelse egentlig ikke oversat, og Genitivet er en Genitivus causæ, som er en overført Anvendelse af Udgangens Genitiv. Kort, man vil overalt i de græske Præpositioner blive vaer deres adverbialske Natur, og at der om dem endnu mindre passende end om andre Sprogs Præpositioner siges at de styre Casus.

Nogle Særegenheder i Sætningernes Forbindelse.

Attractioner.

Naar Grækerne dannede deres Perioder, sammenfattede de deres enkelte Dele og de deri indeholdte forskjellige Tanker som en Heelhed, der var saa nøie forbundet, at man ikke med Bestemthed kunde paavise, hvor den ene Deel ophørte og hvor den anden begyndte, og for at gjøre denne Tankens Runding muelig indrømmede de deres Sprog, eller Sproget dem, Frihed til paa en besynderlig Maade at sammensmelte Periodens Sætninger, hvoraf de saakaldte Attractioner opstode, hvortil kun svage Spor findes i det Latinske Sprog, men som næsten ganske ere forsvundne af de Nyere. Attractioner findes a. ved Relativer, b. ved Infinitiver, c. ved Participier.

a. Den almindeligste Attraction ved Genitiver finder

Sted da, naar Demonstrativet skulde have staaet i Genitiv eller Dativ, men er udeladt; i dette Tilfælde sættes Relativets Accusativ, sjelden dets Nominativ, i det udeladte Demonstrativs Casus. Af samme Art er det, naar vi sige: „jeg beder om, hvad jeg vil have.“ Attraction er det fremdeles, naar det for den demonstrative og relative Sætning fælleds Substantiv sættes ind i den relative og i Relativets Casus. Denne Art Attraction har ogsaa det Latinste Sprog, og dens Aarsag er rimeligviis, at de relative Sætninger i begge Sprog sædvanligst stilledes i Perioden foran de demonstrative Sætninger. Men Grækerne gik endnu videre og optog i den relative Sætning alle de Ord, Partikler, Adverbier, Steds- og Tids-Bestemmelser o. s. v. som var fælleds for den hele Periode eller den hele Tanke-complex.

- b. I Accusativ men Infinitiv tillode Grækerne sig den Frihed ofte at udelade Subjectet, naar det af Sammenhængen ikke kunde misforstaaes, og i denne Henseende regnede de meget paa en skjøn som og velvillig Tilhører. De Adjectiver, Participier eller Substantiver, som tænkes i Apposition til det udeladte Subject eller udgjorde Prædicater for det, bleve da ikke længer staaende i Accusativ, men forandrede til den Casus, hvorpaa det udeladte Subject viste tilbage i det Foregaaende, vistnok somestest et Nominativ, men dog ogsaa ikke sjelden Genitiv eller Dativ.
- c. Hvor en Object-sætning ved Verba sentiendi kom at staae i Accusativ med Participium, kunde denne forandres

paa lignende Maade og under samme Betingelser, som nys er anført om Accusativet med Infinitiv

Udtrykkene οὐός εἶμι, οὐόν εἶσι, οὐός τέ εἶμι, οὐόν τέ εἶσι med følgende Infinitiv, troer jeg forklares rigtigst som en Attraction for τοῦός εἶμι, ὡς med Infinitiv, hvor det relative Adverbium ὡς ved Attractionen er gaaet over til et relativt Adjectiv efter Demonstrativets Udeladelse; Infinitivet er da det tidligere omtalte Hensyns-Infinitiv ved Adjectiver. Rigtigheden heraf bestrykes ved enkelte Steder især hos Plato, hvor der forekommer τοῦός, οὐός εἶμι med Infinitiv i samme Betydning.

Det velder Begynderne ofte Bausfelijkheid at finde en passende Oversættelse, naar der i en Sætning, som begynder med et relativt eller et spørgende Pronomen forekommer et Verbum i Participium og et andet Tempus finitum, fordi Participiet i Græskan ligesom i Latinen i Almindelighed er forbundet med Relativet eller det spørgende Pronomen, medens vert Sprog, der i dette Tilfælde ikke uden Tvang tilstedes Anvendelsen af Participium, fordrer det med Relativet eller det spørgende Pronomen forbundne Verbum betragtet som overordnet og det hoesstaaende Temp. finit som underordnet. Til Lettelse kan man derfor give den Regel: oversæt Participiet som Temp. finit. og fœi den Oplosningspartikel, som Sammenhængen fordrer, til det græske Temp. finitum. Som Exempel paa denne Forbindelse eftersee man Cyrep. I. 1. 6.



Vaa egne og Medlæreres Begne giver jeg mig her-
ved den Ære at indbyde alle Benner af Ungdommens
Dannelse til ved deres Nærværelse under den forestaa-
ende Examen at hædre og opmuntre saavel Lærere som
Elever. Examen fremholdes i den Orden, som høsføi-
ede Tabel viser.

Bergen den 10de Juni 1850.

H. Holmbøe.

Til Universitetet afgaae fra Skolen følgende Elever:

1. **Berhard Henrik Landmark**, Søn af Foged Landmark i Sogn f. 29. August 1830.
2. **Frants Henrik Meydell**, Søn af Oberstlieutenant Meydell i Sogn, f. 14. Mai 1832.
3. **Carl Steen**, Søn af Raadmand Steen i Bergen, f. 25. Mai 1832.
4. **Wollert Konow Hesselberg**, Søn af-Major A. Hesselberg, f. 6. Juli 1832.
5. **Johan Herman Thoresen**, Søn af Sognepræst Thoresen i Bergen, f. 14. Juli 1832.
6. **Jan Greve Skjoldborg**, Søn af Capitain Skjoldberg, f. 14. September 1832.
7. **Frants Georg Kamstrup**, Søn af afdøde Sognepræst Kamstrup i Bergen, f. 16. October 1832.
8. **David Christopher Frich**, Søn af Sognepræst Frich, f. i Aremark 23. Mai 1833.
9. **Wollert Otto Konow**, Søn af Consul Carl Konow i Bergen, f. 7. August 1833.



Tablet,

hvorefter

den offentlige Examen afholdes i Bergens Kathedralskole
i Juni og Juli 1850.

Dage.	Classe.	Formiddag.	Classe.	Eftermiddag.
Fredag den 21de Juni.	VI. a.	Latin.	VI. b.	Latin.
	V. a.	Græsk.	V. b.	Historie og Geographie.
	IV. a.	Religion.	IV. b.	Mathematik.
	III. a.	Historie og Geographie.	III.	Religion.
	II. a.	Historie og Geographie.	II. b.	Historie og Geographie.
I.	Norsk.			
Lørdag den 22de Juni.	VI. a.	Hebraisk.		
	VI. b.	Fransk.		
	V. a.	Mathematik.		
	IV. a.	Græsk.		
	III.	Norsk.		
	II.	Gymnastik.		
I.	Tydsf.			
Søndag den 25de Juni.	VI. a.	Mathematik.	VI. b.	Hebraisk.
	V. a.	Fransk.	V. a.	Latin.
	V. b.	Religion.	IV. a.	Mathematik.
	IV. b.	Græsk.	III. b.	Historie og Geographie.
	III.	Tydsf.	II. b.	Norsk.
	II. a.	Norsk.	I.	Gymnastik.
Mandag den 26de Juni.	VI. c.	Græsk.	VI. a.	Historie og Geographie.
	V. b.	Fransk.	V.	Norsk.
	IV. a.	Tydsf.	IV.	Gymnastik.
	II. c.	Historie og Geographie.	III.	Mathematik.
	I.	Religion.	II. a.	Latin.
II. b.		II. b.	Tydsf.	
Torsdag den 27de Juni.	VI. b.	Græsk.	VI.	Tydsf.
	V.	Tydsf.	IV. b.	Latin.
	IV. a.	Latin.	III.	Gymnastik.
	IV. b.	Fransk.	II. a.	Mathematik.
	II. b.	Religion.	II. b.	Latin.
I.	Mathematik.			
Fredag den 28de Juni.	IV. a.	Religion.	VI. b.	Mathematik.
	V. b.	Græsk.	V.	Gymnastik.
	IV. b.	Historie og Geographie.	IV. a.	Historie og Geographie.
	III. a.	Latin.	III. b.	Latin.
	I.	Latin.	II. a.	Religion.
Lørdag den 29de Juni.	VI. a.	Græsk.		
	VI. b.	Religion.		
	V. b.	Mathematik.		
	IV. a.	Fransk.		
	IV. b.	Tydsf.		
Mandag den 1ste Juli.	VI. b.	Historie og Geographie.	VI. a.	Fransk.
	V. a.	Religion.	VI. b.	Gymnastik.
	V. b.	Latin.	V. a.	Historie og Geographie.
	IV.	Norsk.	IV. b.	Religion.
	III.	Fransk.	II. a.	Tydsf.
			II. b.	Mathematik.
		I.	Historie og Geographie.	

Tirsdagen den 2den Juli prøves de til Optagelse i Skolen Anmeldte; Fredagen den 5te Juli Kl. 9 Formiddag prøves Eleverne i Declamation og Sang, hvorefter Examen's Udfald bliver bekendtgjort. Examen begynder Formiddag Kl. 8 og Eftermiddag Kl. 3.

Bergen den 10de Juni 1850.

S. Holmboe.